

VERSLAG

VAN DE DIALECTENCOMMISSIE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1966

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1966—1967

De commissie

De commissie vergaderde tweemaal: op 14 maart en 13 juni. Dr. P. J. Meertens werd benoemd tot gewoon lid van de Dialectencommissie.

Vragenlijsten en correspondenten

In december werden de vragenlijsten 41 en 41a uitgezonden. De eerste bevat vragen naar rangtelwoorden en, op verzoek van de heer Eylenbosch, naar enkele landbouwwerktuigen; verder aanvullende vragen op vorige lijsten. De tweede lijst werd naar de correspondenten in Friesland gestuurd om gegevens te verzamelen over de conjugatie van het Friese werkwoord *ljeppje*.

Op 31 december waren in totaal 55.193 lijsten op het bureau aanwezig. Van de lijsten 1-16, 20-25, 27-29, 30-32 bleven de aantallen ongewijzigd. Van lijst 16 zijn thans aanwezig 1.242 exx., van lijst 17: 1.274 exx., van lijst 18: 1.312 exx., van lijst 19: 1.371 exx., van lijst 26: 1.389 exx., van lijst 29a: 508 exx., van lijst 32: 1.012 exx., van lijst 33: 904 exx., van lijst 34: 985 exx., van lijst 34a: 820 exx., van lijst 35: 966 exx., van lijst 36: 843 exx., van lijst 37: 803 exx., van lijst 38: 768 exx., van lijst 39: 850 exx., van lijst 40: 856 exx., van lijst 41: 192 exx., van lijst 41a: 90 exx., In de loop van het jaar werden 1.181 lijsten ontvangen.

Mevr. Modderman-Smit heeft in de loop van dit jaar het aantal correspondenten kunnen uitbreiden met behulp van de Rijkspolitie. Vele postcommandanten, die hun dorps- en streekgenoten in de regel goed kennen, hebben nieuwe correspondenten gevonden; als gevolg van deze actie zijn er 140 nieuwe correspondenten bijgekomen.

Symposia en medewerkersbijeenkomsten

Het 29e symposion werd op 4 juni in Amsterdam gehouden. Mevr. Dr. Jo Daan sprak over „Taal sociologische theorie en de toepassing”, Prof. Dr. A. Weijnen over „Het sociodialectologisch onderzoek in Limburg”.

In de loop van het jaar werden drie medewerkersbijeenkomsten gehouden, nl. op 5 februari te Wormerveer, op 26 maart te Eindhoven, op 15 oktober te Goes.

Publikaties

De heer Eylenbosch ontwierp voor de Taalatlas de kaarten *doornen* (*van een roos*) en *dooier*, die door de heer De l'Orme werden getekend. De heer Rensink maakte de kaart van *wendakker* persklaar en de heer Stroop die van *ponderboom*. De laatste kaart werd in een eenvoudiger uitvoering en met een uitvoerig taalkundig commentaar gereed gemaakt

ter publikatie in *Taal en Tongval*. De heer Stroop tekende proefkaarten van de woorden *hooihark*, *hooivork* en *houten vork*, ter voorbereiding van afl. 10 van de *Taalatlas*.

In de reeks *Bijdragen en Mededelingen* verscheen als nr. XXXI „Utrechts”, de lezingen gehouden op het symposion van 30 oktober 1965. Bij dit nummer werd een grammofoonplaat gevoegd. De drukproeven van nr. XXXII, de lezingen van het symposion over taalsociologie, werden gecorrigeerd en de opdracht tot drukken werd gegeven.

Van het tijdschrift *Taal en Tongval* verschenen afl. 4 van jg. 17 (1965) en 1/2, 3 en 4 van jg. 18 (1966).

Voor de ANKO (*Atlas van de Nederlandse Klankontwikkeling*) tekende de heer l'Orme de kaarten *bracht* en *vogel*, die tegelijk met *ladder* en *boek* werden gedrukt. Het materiaal voor *laten* en *voet* is bijeengebracht; daarmee is het materiaal voor afl. 1 volledig verzameld. Mevr. Francken heeft verder 11 proefkaarten ter voorbereiding van afl. 2 en de heer Heikens 5 proefkaarten van de vervoeging van het werkwoord *lopen* ter voorbereiding van afl. 3 getekend.

Voortgezette onderzoekingen

B a n d o p n a m e n :

In de loop van 1966 werd het bandenarchief met 173 opnamen verrijkt, t.w. 1 uit Friesland, 4 uit Drente, 2 uit Gelderland, 2 uit Noord-Holland, 37 uit Zeeland, 3 uit Limburg en 122 uit de Verenigde Staten van Amerika; verder ontving het bureau 2 banden met radioprogramma's die aan dialectproblemen waren gewijd. Mevr. Daan (122 opnamen) en de heren Heikens (123 opnamen), Rensink (4 opnamen) en J. A. Baarspul van de afdeling Volkskunde (2 opnamen) zorgden gezamenlijk voor de totstandkoming van 129 opnamen. De heren A. Bakker te Hindelopen, A. A. J. de Boo te Kwadendamme, L. van Buuren te Haarlem, D. J. van der Laan te Soestdijk, de VARA en de Wereldomroep waren zo vriendelijk het bureau in totaal 12 door hen gemaakte opnamen ter beschikking te stellen. Het bureau is hun allen hiervoor veel dank verschuldigd. Bijzonder dankbaar is het bureau ook voor de 32 opnamen uit Zeeuws-Vlaamse plaatsen gemaakt door de heer J. Taeldeman uit België, die Dr. V. F. Vanacker van het Seminarie voor Nederlandse Taalkunde en Vlaamse Dialektologie van de Universiteit te Gent kosteloos voor ons bureau heeft laten kopiëren.

Mevr. F. J. Koopmans-van Beinum heeft in de loop van 1966 ongeveer een kwart van de aanwezige bandopnamen gekopieerd, de heer R. van der Schaaf kopieerde de protocollen. Originelen en kopieën zijn thans op verschillende plaatsen opgeborgen, de originelen worden niet meer als studiemateriaal gebruikt.

Doordat mevr. H. M. Miller-van de Zand in het begin van 1966 naar het buitenland vertrok, waarbij het niet voldoende duidelijk werd of dit

een beëindiging of slechts een onderbreking van haar werkzaamheden op het bureau zou zijn, is het af luisteren en tekstueel noteren van de aanwezige bandopnamen dit jaar gestagneerd. Mevr. Miller behandelde voor haar vertrek één Noordhollandse opname.

O n d e r z o e k v a n d e b a n d t e k s t e n :

Het woordfrequentie-onderzoek werd voortgezet. De heer J. Pool, student aan de Universiteit van Amsterdam, normaliseerde en codeerde 73 verschillende bandteksten en controleerde de 27 die mw. De Vries had bewerkt. In december begon het Mathematisch Centrum met het laten typen op ponsband.

Prof. Van den Berg zette het onderzoek naar de syntaxisverschijnselen voort. Het uitvoerige verslag van het onderzoek is vrijwel gereed en zal in 1967 in gestencilde vorm verschijnen.

W o o r d e n z a a k :

De heer W. G. Rensink nam zijn ontslag met ingang van 15 augustus. De vragenlijst over het karnen die in het vorige jaarverslag werd aangekondigd, is niet voltooid; de kaart *wendakker* is echter door hem voor publikatie gereedgemaakt. De heer Van der Schaaf heeft na het vertrek van de heer Rensink de binnenkomende dors- en hooilijsten behandeld en nog tijdens zijn aanwezigheid een register gemaakt op de dissertatie van C. C. W. J. Hijszeler, *Termen en gebruiken van het boerenbedrijf in Drente* (1940), en de daarin voorkomende termen geficheerd.

Nieuwe onderzoekingen

Mevr. Daan en de heer Heikens maakten, tussen 1 augustus en 1 november, opnamen van het Nederlands, de Nederlandse dialecten en het Fries, zoals nog gesproken door immigranten en nakomelingen van Nederlandse immigranten in de U.S.A. De Nederlandse organisatie voor zuiver-wetenschappelijk onderzoek had een subsidie gegeven voor de reis- en verblijfkosten. In totaal werden 285 mensen geïnterviewd en hun stem werd op de band vastgelegd; hieronder waren 64 Friesprekenden. Daar het onmogelijk was in drie maanden alle nederzettingen waar nakomelingen van Nederlanders wonen, te bezoeken, werd de aandacht vooral gericht op de vestigingen van vóór 1914. Zowel de protocollen als de op de band vastgelegde gegevens en de taalvorm waarin deze gegevens zijn vevat, geven het materiaal dat nodig is voor het vastleggen van de geschiedenis van het Nederlands, zijn dialecten en het Fries in de Verenigde Staten, en tevens voor het vaststellen van de invloed van het Amerikaans op deze talen. Mw. R. Soet, studente aan de Universiteit van Amsterdam, werd aangesteld, in los verband, om de banden af te luisteren en ook op andere wijze bij de verwerking van het materiaal te assisteren. De resultaten van de bestudering ervan zullen te zijner tijd worden gepubliceerd.

Personeel

Op 15 augustus verliet de heer Rensink het bureau. Als gevolg van de onzekerheden rondom de bestedingsbeperking kon geen opvolger worden aangesteld. Na de opheffing van de personeelsstop is naar een opvolger gezocht, maar deze is nog niet gevonden.

Met ingang van 15 augustus kwam de heer Drs. J. P. A. Stroop in dienst van het bureau. Hij zal zich hoofdzakelijk bezighouden met de voortzetting van de Taalatlas en bovendien met die van de Dialectbibliografie, het laatste in samenwerking met de bibliothecaris.

Met het oog op een spoedige publikatie van de eerste aflevering van de ANKO werden enkele losse werkkrachten geheel of gedeeltelijk voor dit werk aangesteld, resp. vrijgemaakt. Mevr. R. Nieuwkerk, evenals mevr. Francken halve dagen werkzaam, helpt bij het ficheren en ordenen van de gegevens; de heer F. C. H. Scheepens, student te Amsterdam, werkt voort aan het register dat hierna nog genoemd zal worden.

Tijdens de afwezigheid van mevr. Daan trad de heer Blok ambtshalve op als hoofd van het Dialectenbureau. Voor de wijze waarop hij, samen met mevr. Francken en de heren Stroop en Van der Schaaf de werkzaamheden van mevr. Daan en de heer Heikens heeft waargenomen, zegt de commissie hem hartelijk dank.

Contacten

Op verzoek van de heer Couvée van de afd. Vaderlandse Geschiedenis van het Rijksmuseum te Amsterdam schreef mevr. Daan een korte geschiedenis van de Nederlandse taal, die als uitgangspunt voor de opzet van de tentoonstelling die in het vorige jaarverslag werd genoemd, kan dienen.

Het A.N.P. verleende zijn medewerking bij de voorbereiding van het onderzoek in de Verenigde Staten door de verspreiding van een persbericht, dat in vele dagbladen werd opgenomen. De Leeuwarder Courant en de Noordhollandse Dagbladen publiceerden uitvoerige artikelen over dit onderzoek in de maanden november en december.

De V.P.R.O. heeft twee uitzendingen aan het werk van het bureau gewijd, één aan het dialectonderzoek in het algemeen, één aan het taalonderzoek in de Verenigde Staten.

Het bureau stelde materiaal en een geluidsband ter beschikking voor een tentoonstelling ter gelegenheid van het lustrum van de Universiteit van Amsterdam.

Bezoekers

Leerlingen van de Rijks- en de Hervormde Kweekschool te Amsterdam bezochten het bureau. Bezoeken van andere scholen werden uitgesteld in verband met de afwezigheid van het hoofd van het bureau.

Het bureau werd bezocht door: D. M. Bakker (Alfen a/d Rijn), Drs. H. Bouw (Amsterdam), Frank Bärthel (Göteborg, Zweden), Drs. C. van Bree

(Oegstgeest), Dr. H. A. ten Bruggencate (Den Haag), S. Burggraaf (Zegveld), R. J. C. Cornegoor (Amsterdam), C. Eelman (De Koog, Tessel), Drs. E. Eylenbosch (Gent), H. H. M. Foppe (Amsterdam), P. Goossens (Nijmegen), Mies Haage (Nijmegen), Dr. D. van der Haar (Amersfoort), H. Klein (Amsterdam), J. W. Th. Jansen (Amsterdam), R. Kuitert (Amsterdam), J. Lafeber (Delft), J. Leemans (Nijmegen), Prof. Dr. H. J. J. M. van der Merwe (Pretoria), S. J. van der Molen (Herenveen), L. van Oyen (Den Haag), Prof. Dr. J. du Plessis Scholtz (Nuweland, Zuid-Afrika), J. P. J. M. Post (Nijmegen), Dr. J. de Rooy (Uppsala), Prof. Dr. B. Th. Tervoort, Dr. T. van Veen (Utrecht), B. Veurman (Wassenaar), Drs. W. W. F. Voskuilen (Amsterdam).

Diversen

Aan het register van woorden en termen die in Nederland en Vlaams-België met dialectgeografische doeleinden zijn bijeengebracht werd verder gewerkt. Hierin zijn nu opgenomen de enquêtes van het Aardrijkskundig Genootschap uit 1879 en 1895, die van Grootaers, Blancquaert, Schrijnen-Van Ginneken-Verbeeten en enkele kleinere enquêtes.

De heer Dijkstra heeft het register voortgezet van woorden die voorkomen in de woordenlijstjes in de taalkundige tijdschriften van de vorige eeuw.

Ten behoeve van het maken van geluidsopnamen kon een Nagra-bandrecorder worden aangeschaft. Dit beroepsapparaat is veel lichter dan de beide Revox-apparaten die het bureau bezit, en heeft een batterijvoeding. Verder werden drie omhangmicrofoons aangeschaft. De technische kwaliteit van de opnamen die ermee gemaakt zijn, is uitstekend.

Voor het financiële beheer verwijzen we naar de rekening en verantwoording van de Centrale Commissie.

Namens de Dialectencommissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen:

K. HEEROMA, *voorzitter*,
JO DAAN, *secretaresse*.

BIJLAGE I

Lijst van donateurs van de Centrale Commissie voor Onderzoek van het Nederlandse Volkseigen:

S. H. Achterop, mevr. Dr. N. Bakker, J. Boonman, Ph. H. Breuker, Prof. Dr. F. van Coetsem, Prof. Dr. C. F. A. van Dam, Prof. Dr. K. Fokkema, H. H. M. Foppe, mevr. Dr. Ha. C. M. Ghijsen, Dr. D. van der Haar, Prof. Dr. C. B. van Haeringen, Mr. H. F. W. Jelts,

A. D. Kakebeeke, H. Kinkhorst, mevr. Dr. E. H. Korvezee, N. J. Meeuwssen, mevr. C. A. A. Mulder, Drs. J. Ph. van Oostrom, Dr. J. M. G. van der Poel, Drs. J. P. Ponter, Drs. J. M. Renders, Dr. H. A. M. Ruhe, R. D. Schouwvlieger, mevr. E. Schutte, Prof. Dr. Jc. Smit, Prof. Dr. G. Stuiveling, Dr. J. G. H. Tans, mevr. J. Tinbergen, Dr. A. de Vin, A. Visser, S. S. D. Wehrens, Prof. Dr. J. Wils, Ir. R. J. de Wit, S. L. Wynia.

BIJLAGE II

Lijst van personen en instanties die in 1965 publikaties en handschriften schonken aan het Centraal Bureau voor Nederlandse en Friese Dialecten:

A. D. Baert, Dr. D. P. Blok, Ds. L. S. Blom, G. A. Borghuis, mevr. Dr. Jo Daan, Prof. Dr. K. Heeroma, Institut i Historisë dhe i Gjuhësisë, Universiteti Shtetëror i Tiranës, Prof. Dr. H. E. Keller, E. Nieuwkoop, A. H. D. Rots, A. M. Verrips, H. Zanen.